Työelämä
Mikko Räsänen

6.2.2019

Tarkastusvaliokunnalle

Työllisyys ja kohtaanto-ongelma

Yleistä

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n huomioita työllisyyden edistämisen ja kohtaanto-ongelman kipupisteistä. Alla on tuotu esiin toimenpide-ehdotukset pääpiirteissään. EK on esitellyt kannat ja toimenpiteet yksityiskohtaisemmin Eduskuntavaaliohjelmassaan: https://ekvaaliviestit.fi

Kohtaanto-ongelma

Työttömyys on Suomessa vähentynyt ja työllisyysaste noussut. Pitkän taantuman jälkeen käynnistynyt kasvu nosti osaajapulan esille poikkeuksellisen voimakkaana. Osaajia ja uudistuneita taitoja tarvitaan kaikkialle Suomeen, kaikille toimialoille ja kaikenkokoisiin yrityksiin. Tarvetta on sekä huippuosaajista että ammatillisesta työvoimasta. Kaikki keinot osaajapulaan vastaamiseksi on otettava käyttöön.

Työvoimapula aiheuttaa työttömyyttä. Kun tarve vaatii, yritysten on saatava avoimiin tehtäviin osaavia tekijöitä nopeasti. Mikäli työntekijöitä ei saada tuotannon potentiaali ja kasvu jäävät tapahtumatta. Pahimmissa tapauksissa yritys joutuu joko luopumaan toiminnoistaan tai siirtämään niitä muualle. Vain paikkaan sidotuissa työtehtävissä työvoimapula voi olla pysyvä ilmiö.

Rekrytointiongelmat

Syksyllä 2018 tehdyssä kyselyssä 26 prosentilla yrityksistä on huomattavia vaikeuksia löytää henkilöstöä. Lisäksi 41 prosenttia yrityksistä raportoi jonkinasteisista vaikeuksista osaajien löytämisessä.

Osaajapula ei rajoitu enää pelkästään nopean kasvun yrityksiin. Merkittävät rekrytointivaikeudet ovat jopa yleisempiä aseman säilyttämiseen tai kohtalaiseen kasvuun tähtäävissä yrityksissä

Voimakasta kasvua tavoittelevista yrityksistä 14 prosenttia oli kohdannut suuria rekrytointiongelmia ja 63 prosenttia tunnisti jonkinasteisia vaikeuksia.

Kohtalaista kasvua tavoittelevissa yrityksissä suuria vaikeuksia oli 28 prosentilla ja jonkinasteisia 50 prosentilla yrityksistä.

Aseman säilyttämiseen tyytyvissä yrityksissä suurista vaikeuksista raportoi 27 prosenttia ja jonkinasteisista 28 prosenttia.

Vastoin yleistä käsitystä ilmiö vaikuttaa vahvasti myös maaseudulla: kaupunkien läheisellä maaseudulla peräti 42 prosenttia yrityksistä kärsii merkittävistä rekrytointivaikeuksista.

Merkittävimpänä osaajapulan syynä mainittiin työnhakijoiden puutteellinen ammattitaito (30 prosenttia vastauksista)

EK:n tuoreimman Suhdannebarometrin (1/2019) mukaan suomalaisyritykset arvioivat suhdannevaiheen pysyneen suotuisana vuoden 2018 loppupuolella. Tämänhetkistä suhdannetilannetta kuvattiin keskimääräistä vahvemmaksi. Suhdannetilanne oli vuoden loppua kohden pysynyt hyvänä kaikilla päätoimialoilla. Rekrytointivaikeudet ovat yhä huomattava ongelma useimmilla toimialoilla, mutta tilanne on helpottanut aavistuksen syksystä. Kaikista vaikein rekrytointitilanne oli rakentamisessa.

Kohtaanto-ongelman korjaamiseksi ei ole vain yhtä keinoa, vaan tarvitsemme toimia useilla politiikkalohkoilla.

Koulutus

Nuorisoasteen koulutuksen on taattava kaikille nuorille ammatilliset perusvalmiudet. Tarvitsemme osaamistakuun varmistamaan, että jokainen nuori osaa lukea, kirjoittaa ja laskea peruskoulun päättyessä. Yläkouluvaiheen opiskeluun tarvitaan enemmän tekemällä oppimista. Silloin erityisesti poikien siirtyminen jatko-opintoihin ja työelämään onnistuu nykyistä paremmin. Ammattiopintoja pitää päästä aloittamaan aiemmin. Korkeakoulutukseen on luotava selkeät väylät nuorille ensimmäistä tutkintoa varten ja toinen työssä oleville osaamisen päivittämiseen. Täsmä- ja muuntokoulutusta sekä koulutusmoduleita aikuisopiskelijoille tulee lisätä.

Suomen pysyminen osaamisen ja koulutuksen kärkimaana edellyttää työelämän osaamistarpeisiin vastaamista ja globaalien megatrendien ymmärtämistä. Elinkeinoelämän ja koulutuksen kumppanuutta onkin vahvistettava kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla. Työllistymisen paino- arvoa on lisättävä korkeakoulujen ja oppilaitosten rahoitusmallissa.

Maahanmuutto

Onnistunutkaan koulutuspolitiikka ei riitä takaamaan osaavan työvoiman saatavuutta. Työmarkkinoiden osaamisvajeiden ja rekrytointiongelmien helpottamiseksi on edistettävä työperusteista maahanmuuttoa.

Työntekoon oikeuttavien oleskelulupien käsittelyajaksi asetetaan yksi kuukausi. Jos hakemusta ei tässä ajassa ehditä käsittelemään, katsotaan se hyväksytyksi. Työvoiman saatavuusharkinta poistetaan

oleskelulupamenettelystä. Yksityisten palveluntarjoajien käyttöä lisätään merkittävästi oleskelulupahakemusten vastaanotossa.

TE-palvelut

Työvoimapolitiikan keinoin voidaan nopeuttaa avointen työpaikkojen täyttämistä, tukea yritystoiminnan kehittämistä ja uusien työpaikkojen luomista. Palveluiden on myös tuettava ja kannustettava työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Merkittävä osa palveluista ei kuitenkaan sitä tee.

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuus on ollut heikkoa. Tarvitsemme paremmin suunniteltuja kysyntää vastaavia toimia. Tutkitusti vaikuttavimpia työvoimapalveluja ovat olleet ammatillinen koulutus ja palkkatuettu työ yrityksissä.

Työnvälityksen tulee tukea työnhakijoiden aktiivisuutta ja työttömyysturvan vastikkeellisuutta. Palveluissa on voitava säännöllisesti arvioida työnhakijan tilannetta, toimintaa ja mahdollisuuksia. Sähköistä asiointia on kehitettävä ja työmarkkinatori otettava käyttöön henkilökohtaisten käyntien ohelle. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain uudistamisen yhteydessä työttömyyspäivärahahakemus voitaisiin yhdistää TE-toimistolle tehtäviin ilmoituksiin uudeksi aktiivisuusraportiksi.

Sosiaaliturva

Yksi syy rekrytointiongelmiin ovat kannustinloukut. Tuloverotuksen, tulosidonnaisten palvelumaksujen ja sosiaaliturvan seurauksena työ ei aina ole yksilön talouden kannalta houkuttelevin vaihtoehto. Syy löytyy rakenteista, jotka luovat vääränlaisia kannustimia.

Työttömyysturvajärjestelmän on kannustettava mahdollisimman nopeaan uudelleentyöllistymiseen ja työnteon on aina oltava taloudellisesti kannattavampaa kuin tukien varassa elämisen. Työ on parasta sosiaaliturvaa. Tämän vuoksi seuraavalla vaalikaudella on toteutettava työhön kannustava sosiaaliturvauudistus.

Myös ankara verotus vähentää kiinnostusta työhön ja vääristää pitkällä aikavälillä myös opiskelu- ja uravalintoja. Työn verotuksen kireys on Suomen veropolitiikan merkittävin ongelma, ja ansiotuloverotuksen keventämisen on oltava Suomen veropolitiikan kärkitavoite.

Asuminen ja liikkuminen

Kaupungistuminen on globaali ilmiö, joka tapahtuu ihmisten omien henkilökohtaisten päätösten ja mieltymysten sekä muuttuvien työmarkkinoiden seurauksena – myös Suomessa. Vahvempi kaupunkipolitiikka kiihdyttäisi kasvua, joka parhaimmillaan säteilee kaupunkien kautta laajemmalle. Kestävällä kaupunkipolitiikalla on mahdollista hillitä ilmastonmuutosta sekä muita ympäristölle ja luonnolle haitallisia vaikutuksia. Kaavoituksella ratkaistaan kestävät liikenneratkaisut ja asuntopolitiikan onnistuminen sekä työvoiman liikkuminen.

Työelämä
Mikko Räsänen 6.2.2019

Perustetaan kaupunkipolitiikan ministeriryhmä tukemaan kasvua. Aluekehittämisen lähtökohdaksi otetaan, että jokaisessa maakunnassa olisi ainakin yksi elinvoimainen kaupunkikeskus. Metropolialueen kansainvälinen merkitys koko Suomen menestykselle otetaan osaksi päätöksentekoa. Tuetaan uuden kaupunkikulttuurin kehittymistä ja kaupunkikeskustojen elävyyttä erillisellä kulttuuripoliittisella ohjelmalla.

Toteutetaan parlamentaarisen työryhmän esitys liikenneinfran pitkäjänteisestä kehittämisestä. Kehittämisessä priorisoidaan runkoväyliä.

Kaavoitusta nopeutetaan ja järjestelmään tehdään uudistuksia, joilla edistetään asuntotuotantoa ja muuta yritystoimintaa: mm. vähennetään kaavatasoja, kehitetään osallistumista ja sujuvoitetaan valitusprosesseja.

Otetaan käyttöön hankekaava yksittäisten asuntoalue- ja yrityshankkeiden toteuttamiseksi ja annetaan yrityksille sen vireillepano-oikeus. Erityisesti pääkaupunkiseudulla tyhjillään olevien toimistorakennusten käyttötarkoituksen muutoksia edistetään asuntotarjonnan lisäämiseksi. Rakennettua ympäristöä tulee ohjata paremmin kokonaisuuksina sekä uudistaa ja laajentaa MAL-sopimuksia.